

خطر بسته شدن پنجره جمعیتی در ایران

رئیس اداره سلامت جمعیت، خانواده و مدارس وزارت بهداشت از روند رو به رشد پیری جمعیت در ایران ابراز نگرانی کرد و گفت: پنجره جمعیتی در ایران در ۱۵ سال آینده به طرف بسته شدن می‌رود؛ یعنی تعداد جوانان مولد کاهش پیدا می‌کند و جمعیت به سمت پیری می‌رود.

رئیس اداره سلامت جمعیت، خانواده و مدارس وزارت بهداشت از روند رو به رشد پیری جمعیت در ایران ابراز نگرانی کرد و گفت: پنجره جمعیتی در ایران در ۱۵ سال آینده به طرف بسته شدن می‌رود؛ یعنی تعداد جوانان مولد کاهش پیدا می‌کند و جمعیت به سمت پیری می‌رود.

به گزارش ایسنا، دکتر سید حامد برکاتی درباره نگرانی‌های جمعیتی ایران توضیح داد و گفت: شاخص باروری کلی در ایران بین سال‌های ۶۵ تا ۷۰، در حدود ۵، ۶ و ۶.۵ بوده است. کشور در آن زمان با ترافیک جمعیتی و عدم پیشگیری‌های لازم برای این موضوع روبرو بود و زیرساخت‌های لازم نیز وجود نداشت، اما به مرور با توجه توانمندی‌هایی که در زمینه تامین نیروی انسانی، ایجاد شغل، مدیریت آب، روش‌های جدید کشاورزی و افزایش درآمد ملی ایجاد شد، بررسی دوباره‌ای در سطح کشور درباره شاخص باروری کلی انجام شد که نشان می‌دهد این شاخص در سال‌های نزدیک به ۸۸، به ۱.۷ یا ۱.۸ رسیده است؛ این رقم نشان می‌دهد که جمعیت ایران در آینده‌ای نزدیک پیر می‌شود و در حال از دست دادن پنجره جمعیتی هستیم.

وی ادامه داد: این موضوع باعث تدوین سیاست‌های جمعیتی شد. اگر چه تعداد زیادی از متخصصان جمعیت‌شناس اعتقاد داشتند که بعد از اوج جمعیتی و سیاست‌هایی که اتخاذ شد، رسیدن به این حد از شاخص باروری کلی، رفتاری طبیعی است و بعد از آن به حد جایگزینی می‌رسد، اما بالاخره سیاست‌های کلان جمعیتی اتخاذ و در نهایت به دستگاه‌ها ابلاغ شد.

رئیس اداره سلامت جمعیت، خانواده و مدارس وزارت بهداشت در ادامه اضافه کرد: به دلیل سیاست‌های در نظر گرفته شده، وضعیت پنجره جمعیتی، وجود نسل جوان مولد و همچنین ازدواج‌هایی که اتفاق افتاد، در پنج سال قبل از سال ۹۵، شاخص جایگزینی جمعیت به ۲.۰۱ رسید. این شاخص در سال ۹۲ به ۲.۸ و در سال ۹۵ به سطح جایگزینی رسید. این اعداد مبتنی بر سرشماری سال ۹۵ و آمار رسمی است. برای به دست آوردن آمار جدید نیز باید منتظر سرشماری سال ۱۴۰۰ باشیم.

ثابت یک طلاق به ازای هر سه ازدواج

برکاتی با اشاره به افزایش سن ازدواج جوانان طی سال‌های گذشته، افزود: در حال حاضر سن ازدواج جوانان حدود ۲۷ سالگی تخمین زده می‌شود. افزون بر آن طبق بررسی‌های وزارت بهداشت مشخص شده است که از زمان ازدواج یک زوج تا زمان تولد اولین فرزند آنها حدود پنج سال فاصله وجود دارد. با وجود این، بررسی‌ها نشان می‌دهد تمایل زوج‌های جوان به تعداد فرزند، به صورت متوسط بیش از شاخص جایگزینی است.

وی همچنین به آمار طلاق در کشور اشاره کرد و گفت: امروز آمار طلاق در زوج‌ها که بیشتر جوان هستند، افزایش پیدا کرده است؛ این آمار ۱۵ سال قبل حدود شش به یک بود، اما دو سال قبل این رقم به کمتر از چهار و در حال حاضر به حدود سه به یک تمایل پیدا کرده است؛ یعنی به ازای هر سه ازدواج یک طلاق صورت می‌گیرد.

برکاتی اضافه کرد: ۵۰ درصد طلاق‌ها در پنج سال اول زندگی اتفاق می‌افتد. اگر همه این اعداد را کنار هم بگذاریم می‌بینیم که با رشد ۲۵ درصدی طلاق بین سال‌های ۸۹ تا ۹۵ و از ۹۵ تا ۹۶ نیز با هشت درصد رشد روبرو شدیم.

رئیس اداره سلامت جمعیت، خانواده و مدارس وزارت بهداشت افزود: پنجره جمعیتی در ایران در آینده‌ای نزدیک؛ یعنی در ۱۵ سال آینده به طرف بسته شدن می‌رود، تعداد جوانان مولد کاهش پیدا می‌کند و جمعیت به سمت پیری می‌رود. این مساله در صورتی اتفاق می‌افتد که به آن توجه نشود و برنامه‌های

موجود کشور ادامه پیدا کند.

برکاتی درباره روند پیری جمعیت در ایران نیز هشدار داد و گفت: تا سال ۱۴۲۰، ۱۵ درصد جمعیت کشور سالمند می‌شوند؛ در حالی که حدود ۱۰ سال پیش آمار این جمعیت کمتر از هفت درصد بود؛ به همین دلیل باید برای این موضوع برنامه‌ریزی شود. یکی از اقداماتی که در این زمینه انجام شده، ایجاد رشته طب سالمندی و همچنین برنامه‌ریزی برای راه‌اندازی بخش‌های بستری سالمندان است. در حوزه بهداشت نیز بسته‌های خدماتی برای این گروه سنی در نظر گرفته شده است.

کاهش ۴۰ تا ۵۰ هزار موردی موالید در دو سال اخیر

وی همچنین درباره تعداد موالید در سال‌های اخیر نیز توضیح داد و گفت: تعداد موالید تا سال ۱۳۹۴، نرخ صعودی خوبی داشت و به یک میلیون و ۵۸۰ هزار مورد رسیده بود، اما در دو سال اخیر این آمار به صورت متوسط تقریباً سالیانه ۴۰ تا ۵۰ هزار مورد کمتر شده است.

برکاتی همچنین به انفجار جمعیتی در دهه ۶۰ اشاره و خاطرنشان کرد: ایران این دهه را با شاخص باروری کل بالای ۶ آغاز کرد؛ این رقم یعنی به ازای هر زوج به صورت متوسط شش مورد تولد داشتیم. کسی که در ابتدای دهه ۶۰ به دنیا آمده باشد الان ۳۷ سال دارد و کسی که انتهای آن به دنیا آمده باشد الان ۲۷ سال دارد. این افراد در سال ۱۴۲۰ از سن باروری خارج می‌شوند. هرچه از ابتدای سال ۶۰ به این سمت می‌آییم، میزان تولدها به نسبت زوج‌هایی که ازدواج کرده‌اند، کمتر شده است؛ یعنی این رقم از ۶.۷ به ۶ و در یک بازه زمانی ۲۰ ساله به ۲ و کمتر از آن و الان نیز به ۲ رسیده است.

برنامه وزارت بهداشت برای زوج‌های جوان

رئیس اداره سلامت جمعیت، خانواده و مدارس وزارت بهداشت درباره اقدامات این وزارتخانه برای کنترل سلامت جمعیت توضیح داد و گفت: ما بحث سلامت را در تمام گروه‌های سنی دنبال می‌کنیم. وزارت بهداشت در سال‌های گذشته به صورت مستقیم برنامه‌هایی برای فرزندآوری اجرا کرده است. همچنین بعد از ابلاغ سیاست‌های جمعیتی و تأکید مقام معظم رهبری بر آموزش‌های مورد نیاز دوره ازدواج، زمان این آموزش‌ها از دو ساعت به شش ساعت ارتقا پیدا کرد. این برنامه در دانشگاه‌های علوم پزشکی کرج، تهران، شهید بهشتی و ایران به صورت آزمایشی اجرا می‌شود و تا آخر تابستان به پایان می‌رسد. گسترش این برنامه به سه استان اصفهان، اراک و قم نیز در دست اقدام است و به مرور به همه کشور گسترش پیدا خواهد کرد.

برکاتی افزود: آموزش‌های روانشناسی برای زوج‌های جوان با کمک بهزیستی، آموزش‌های حقوقی با مشارکت قوه قضاییه و آموزش‌های مذهبی و شرعی نیز با همراهی سازمان تبلیغات اسلامی در بسته آموزش‌های ازدواج قرار گرفته است.

ناباروری ۱۵ تا ۲۰ درصد زوج‌های ایرانی

وی یکی از چالش‌های حوزه جمعیت را ناباروری اعلام کرد و گفت: تخمین زده می‌شود حدود ۱۵ تا ۲۰ درصد زوج‌های کشور نابارور هستند یا می‌توانند نابارور باشند. ناباروری در برخی افراد ثابت است؛ یعنی زن یا مردی مشکلی در اندام‌های خود دارند و ممکن است به صورت ذاتی نابارور باشند، اما ممکن است زنی عوامل خطری داشته باشد که در نهایت منجر به ناباروری او شود.

برکاتی ادامه داد: وزارت بهداشت در دو حوزه بهداشت و درمان برای این موضوع برنامه دارد؛ در این حوزه برای زوج‌هایی که ثابت شده نابارور هستند خدمات و تسهیلاتی در نظر گرفته می‌شود. برای قانون‌گذاری مواردی مانند روش‌های مصنوعی باروری و ... نیز با مجلس وارد بحث شدیم.

رئیس اداره سلامت جمعیت، خانواده و مدارس وزارت بهداشت در ادامه، با اشاره به اهمیت پیشگیری از ناباروری در زوج‌ها، گفت: برای این موضوع آموزش‌هایی از پیش از ازدواج برای زوج‌ها در نظر گرفته شده است؛ برای مثال به آنها توصیه می‌شود اگر ازدواج کردند فرزندآوری را به تأخیر نیندازند؛ چون طبق فیزیولوژی

انسان، امکان باروری به مرور و با افزایش سن کمتر می‌شود. به همین دلیل بحث غربالگری زوج‌ها؛‌های که در معرض ناباروری قرار دارند در برنامه وزارت بهداشت قرار گرفته است. در مراکز جامع سلامت بسته‌ها؛‌های آموزشی برای این موضوع در اختیار زوج‌ها قرار می‌گیرد. دستورالعمل‌های که یا تغییر کرد و یا لغو شد

وی در ادامه، به دستورالعمل‌های وزارت بهداشت برای استفاده از روش‌های پیشگیری از بارداری نیز اشاره کرد و گفت: پیش از سیاست‌های جمعیتی تمام دستورالعمل‌های که به وزارت بهداشت درباره مدیریت جمعیت و تنظیم خانواده تکلیف شده بود، تغییر یافته و یا لغو شد. دستورالعمل‌های جدید نیز با رویکرد حضانت از جمعیت و سلامت آن و نه کنترل، تدوین شده و توصیه‌های برای مواردی که لازم است برخی اقدامات پیشگیری از بارداری در اختیار برخی خانواده‌ها قرار گیرد تدوین شده است؛ برای مثال زنی که مبتلا به نارسایی قلبی درجه بالاست، اگر به مراحل انتهایی بارداری برسد، حتماً جانش به خطر می‌افتد. در این موارد دستورالعمل‌های با کمک متخصصان نوشته شده و به مراکز جامع سلامت و دانشگاه‌های علوم پزشکی ابلاغ شده است. برای روش‌های موقت پیشگیری از بارداری نیز اندیکاسیون‌های ابلاغ شده است.

واژکتومی برای مردان ممنوع شد

برکاتی همچنین اضافه کرد: همه این موارد در حال بازنگری است. با توجه به اینکه این دستورالعمل‌ها در سال ۹۷ باید به روز شوند از تمام انجمن‌های علمی و همچنین هیئت‌های برد تخصصی نظرخواهی کردیم و تا پایان سال این دستورالعمل‌های فعلی بازنگری می‌شوند. همزمان با سیاست‌های ابلاغی انجام واژکتومی برای مردان ممنوع شده و به هیچ عنوان در برنامه‌های وزارت بهداشت برنامه‌ای در این زمینه وجود ندارد. اگر این کار در جایی به صورت غیرقانونی انجام شود، نظارت بر درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی با این موضوع برخورد می‌کند.

وی ادامه داد: عمل توبکتومی زنان نیز در مواردی که توصیه شده و لازم باشد، انجام می‌شود؛ چون وظیفه وزارت بهداشت حفظ جان، سلامت و ارتقای سلامت آحاد جامعه است، اما دسترسی عام به آن محدود شده است؛ البته با این محدودیت تعداد بارداری‌های پرخطر در سال‌های اخیر افزایش یافته است و پزشکان به زحمت افتاده‌اند تا جان مادران را حفظ کنند، اما در عین حال برنامه‌های موثری برای حفظ جان مادران باردار در نظر گرفته شده است. ایران یکی از کشورهای معدودی است که به اهداف توسعه هزاره در زمینه کاهش مرگ مادر و کودک رسیده است.

غربالگری سندروم داون در بارداری‌های بالای ۳۵ سال

برکاتی با بیان اینکه برای بارداری در سنین بالای ۳۵ سال و کمتر از ۱۸ سال محدودیتی ایجاد نشده است، ادامه داد: با وجود اینکه محدودیتی ایجاد نشده، اما شواهدی داریم که نشان می‌دهد میزان بیماری و مرگ و میر مادران در این دو گروه سنی بیشتر است. با وجود این تسهیلاتی مانند غربالگری سندروم داون ایجاد شده است تا بارداری برای زنان بالای ۳۵ سال نگران‌کننده نباشد. خدمات وزارت بهداشت در این حوزه نیز گسترش یافته و مراقبت‌ها برای زنانی که زیر ۱۸ سال باردار شدند و به احتمال قوی خطر بسیاری بیشتری برای آنها دارد، به عنوان مراقبت ویژه در شبکه‌های بهداشت ثبت شده و خدمات ویژه‌ای به این گروه ارائه می‌دهیم.